

SOLI PA SOLIM CELT LAUKSAIM

ROLANDS FELDMANIS, autora foto

Zemkopības ministrijas valsts sekretāra vietnieks JURIS ZĪVARTS zemkopības sektorā sācis strādāt tikai nesen, līdz tam viņa dzīve bija saistīta ar izglītības sektoru. Par lauksaimniecības izglītību un perspektīvām – saruna ar Juri, kurš, izrādās, uzaudzis laukos, izbaudot zemkopja darba augļus, smagumu un prieku.

– Ar ko ikdienā nodarbojaties?

– Normatīvās vides sakārtošana, kas atvieglo lauksaimniecības ražotāju ikdienu un pēc iespējas samazinot birokrātiju. Kā piemēru jāmin tas, ka izglītības iestādēm šobrīd ir iespēja bez liekiem administratīviem šķēršļiem, iepirkumu procedūrām, izmantot un realizēt pašu izaudzēto produkciju. Tas ir būtisks, ļoti praktisks solis, kas ļauj izglītības iestādēm daudz jēgpilnāk izmantot savu darbu, sasaistīt mācību procesu ar realitāti un mazināt nevajadzīgu birokrātiju. Šādas pārmaiņas nav skaļas, taču tās skaidri parāda, ko var panākt mērķtiecīgs darbs valsts pārvaldē. Un paturpinot jautājumu par izglītību, tad šobrīd mainās tehnoloģijas apmācības principi, un arī mums jāmainās līdzī, lauksaimniecības izglītībai jākļūst prestižākai un redzamākai, jo tā nav tikai profesijas apguve – tā ir valsts noturības sastāvdaļa. Ja mums ir spēcīga, moderna un uz vajadzībām balstīta lauksaimniecības izglītība, tad mums ir arī cilvēki, kuri spēj nodrošināt pārtikas ražošanu, pārstrādi un saimniecības nepārtrauktību laikā, kad apstākļi kļūst sarežģītāki vai ārējie draudi pieaug.

Mums ir svarīgi skaidri parādīt, ka lauk-

saimniecības izglītība nav kaut kas novecojis vai šauri praktisks. Tā ir moderna un, kas ir galvenais, ar augstu pievienoto vērtību, tāpēc šai izglītībai jābūt ne tikai pieejamai, bet arī cienījamai un pievilcīgai jaunajiem cilvēkiem.

– Kādi ir izaicinājumi šajās jomās?

– Atskaitot Eiropas normas un finansējumu, būtiskākais izaicinājums ir cilvēkresurss. Runājot par cilvēkkapitālu, mans pamatprincips ir vienkāršs: izglītības sistēmā nedrīkst ieviest straujas, nepārdomātas izmaiņas. Vispirms jāizpēta situācija, jāizprot tirgus pieprasījums, un tikai tad jāiesteno risinājumi, kas balstīti reālās vajadzībās. Izpratne par to, kas notiek laukos, kā tiek pelnīta nauda, kā tiek uzturēta vide un saimniecības, lielākoties saglabājusies tikai tajās ģimenēs, kurās vecāki paši ir saimnieki. Šo zināšanu pārņemamība ir spēcīga, taču tā aptver tikai nelielu sabiedrības daļu. Jaunieši, kas nāk no saimnieku ģimenēm, labi zina, kas ir lauksaimniecība, un bieži izvēlas studēt koledžās vai augstskolās ar šo nozari saistītās jomās. Savukārt “no malas” ienākušo studēt gribetāju kļūst arvien mazāk, un vēl retāk viņi nonāk līdz absolūšanai. Tas norāda uz plašāku problēmu – sabiedrības kopējā izpratne par lauksaimniecības vērtību nav pietiekama. Lauksaimniecības devums nav tikai ekonomisks. Tā ir vide, kultūra, tradīcija, zināšanas un spēja uzturēt valsts teritoriju dzīvu. Lai to saprastu, nepieciešams mērķtiecīgs darbs ne tikai ar jauniešiem, bet ar sabiedrību kopumā – skaidrojot, kāda ir nozares nozīme un kāpēc tā ir svarīga ikvienam, ne tikai tiem, kas dzīvo laukos.

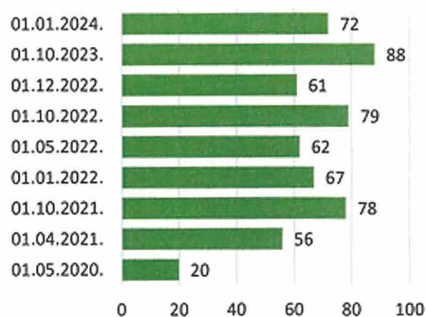
– Kāds ir lauksaimnieku devums sabiedrībai, kāpēc lauksaimnieku atbalsts ir nepieciešams?

– Lauksaimnieki un mežsaimnieki ar vi-

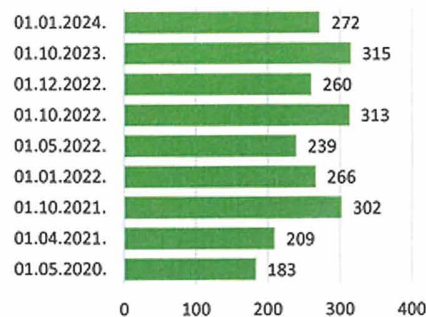
JURIS ZĪVARTS

- Zemkopības ministrijas (ZM) valsts sekretāra vietnieks stratēģijas, izglītības un pārtikas nekaitīguma jautājumos, ZM kapitāla daļu turētāja pārstāvis SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”, Padomes priekšsēdētāja vietnieks AST (Augstsprieguma tīkls).
- Diplomēts jurists, profesionālo maģistra grādu tiesību zinātnē ieguvis biznesa augstskolā “Turība”, pašlaik doktora studijas tiesību zinātnē Rīgas Stradiņa universitātē.
- Profesionālā pieredze – izglītības kvalitātes kontrole, izglītības iestāžu tiesiskais regulējums, uzraudzība – skolām un augstskolām, izglītības normatīvo aktu izveide un piemērošana, fokuss uz izglītības kvalitāti un procesa pilnveidi.
- Iepriekš vadīja Izglītības kvalitātes centru, ieņēmis vadošos amatus Izglītības un zinātnes ministrijas sistēmā.
- Lektors un vieslektors Rīgas Stradiņa universitātē, RPIVA, Juridiskajā koledžā, kur lasa lekcijas tiesību un publiskās pārvaldes jomā.
- RSU – tālākizglītības virziena vadītāja pienākumu izpilde.

Lopkopība

Veterinārmedicīna

NIECĪBAS KONKURĒTSPĒJU

siem tiem ierobežojumiem, ko mums uzliek sabiedrība ne tika Latvijā, bet galvenokārt Eiropā, rada produktu, uztur lauku vidi sakārtotu, uzartu lauku, koptu mežu, veido ainavu, veido drošu vidi, izejvielu pārtikas ražošanai un arī gatavu pārtiku lietošanai, nodrošina to, ka mūsu zeme ir kopta, sakārtota un sniedz savus augļus, no kā varam pārtikt pat tad, ja mūs izolē. Pārtikas drošība. Tādēļ es sauktu finansējumu lauksaimniekiem nevis par atbalstu, bet drīzāk par kompensāciju, kas palīdz uzturēt laukus un mežus tādos, kā sabiedrība to vēlas redzēt, un ražot tādos produktus, kādus sabiedrība vēlas patērēt. Sabiedrībai ir augsti standarti, prasības pēc dzīvā ūdens, putniem, bioloģiskā segmenta – tas viss maksā papildu darbu, resursus – tam ir cena. Mūsu lauksaimnieki prot strādāt, un mēs redzam sakoptu vidi, redzam Latvijā ražotus produktus “zaļus”, videi un patērētājam draudzīgus. Ne visas pasaules valstis var to atļauties vai pieprasa no zemniekiem būs tik zaļiem, kā tas ir pie mums.

– Kāpēc ir tādi izaicinājumi no sabiedrības puses?

– Domāju, ka lauksaimniecības problēmas ir tajā, ka plašāka sabiedrība zina pārāk maz par lauksaimniecību un mežsaimniecību mūsdienās, priekšstats par lauksaimniecību ir vismaz pusgadsimtu vecs. To visvairāk redzu jomā, kurā strādāju ministrijā. Piemēram, viena no problēmām ir nozares novecošana, kas Latvijā, protams, nav unikāla. Bet tomēr – to varētu mainīt, piesaistot jauniešus, kas zinātu vairāk par lauksaimnieka praksi, par iespējām, par darba vidi un tās priekšrocībām. Lauksaimnieki sen nav vairs tikai traktoristi, bet arī vienlaikus digitalizācijas specialisti, uzņēmēji, pat teiktu, “ķimiki”, kuriem jāizdomā unikālā formula, kā padarīt savu augšni

vērtīgāku, kā palielināt teļu ražību un daudz ko citu. Pat lauksaimniekam jāprot tirgoties un iepirkt, ja viņš nav kooperatīva biedrs. Un šo nezināšanas robu vajag koriģēt.

– Kāds ir jūsu viedoklis par kooperācijas nozīmi?

– Kooperācijai, sadarbībai, it īpaši tajā sabiedrībā, ko dēvējam par viensētniekiem, ir milzīga nozīme. Ne tikai skatoties no tā, ka kopā ir lielāki pārdošanas un iepirkuma apjomi, bet arī skatoties no valsts pārvaldes – vai jāapkalpo viena saimniecība, vai saimniecību kopums, kas apvienojies kooperatīvā. Kooperācijai kā kustībai vajadzētu būt spēkam kļūt par lauksaimniecības un mežsaimniecības vektoru turpmākai attīstībai. Arī stratēģijas veidošanas kontekstā – vieglāk ir piemērot vienu redzējumu – kooperatīvu un alternatīvu tam, nekā katrai saimniecībai nākt ar savu. Daudzi vektori, kas iet katrs uz savu pusi, izšķiež spēku sasniegt mērķi – labklājību laukos un pārtikas pietiekamību pilsētās.

– Kādu lauksaimniecības perspektīvu saskatāt?

– Fokusējoties uz ikdienas procesiem nozarē, kļūst skaidrs, ka jāturpina mērķtiecīgi ieguldīt zinātnē. Īpaši nozīmīga kļūst, piemēram, augsnes kvalitātes un ilgtspējas padziļināta izpēte, jo tās loma tikai pieaug – to prasa gan Eiropas Komisijas politikas virzieni, gan mūsu pašu ilgtermiņa intereses. Valsts var un tai vajadzētu ražot to, kas ir piemērots mūsu videi un dabiskajiem resursiem, kāpinot konkurētspēju. Vienlaikus nozarei jāvirzās uz pievienotās vērtības palielināšanu. Tas nozīmē, ka izejvielu ražošana vairs nevar būt galamērķis.

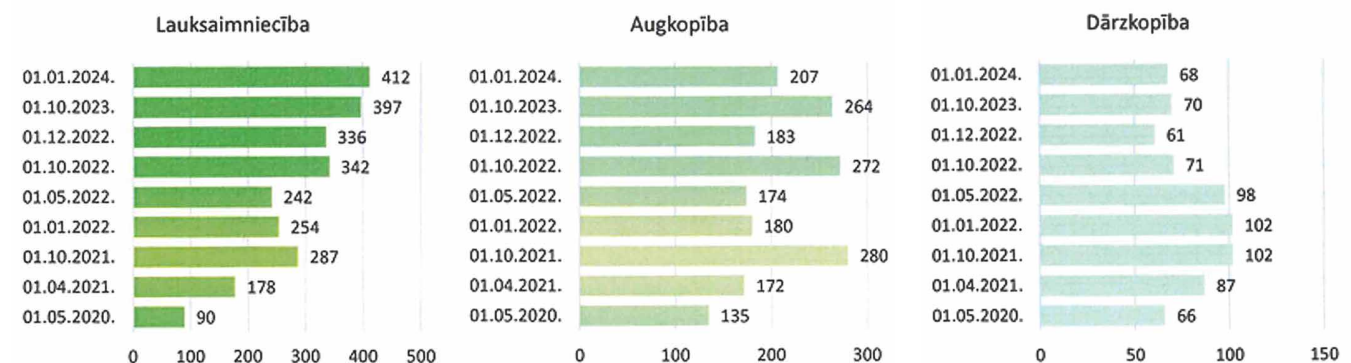
Nākamais evolūcijas solis ir pārstrādes un ražotāju plašāka mijiedarbība. Turklāt tādā līmenī, kas spēj konkurēt eksporta tir-

gos. Mēs jau šobrīd spējam saražot vairāk, nekā paši patērējam, tāpēc eksportspējīga pārstrāde ir ilgtermiņa nepieciešamība.

Svarīgs darbības virziens, kas jau norit nozaru grupās, ir arī nozares stratēģiju izstrāde, ko veido paši lauksaimnieki. Šādas stratēģijas palīdz precīzi noteikt attīstības vektorus – kurp nozarei virzīties, kādas prioritātes izvirzīt un kā valsts ar saviem instrumentiem var šo virzību pastiprināt. Tas ir ceļš uz nozares pašnoteikšanos, mērķtiecīgu un ilgtspējīgu attīstību. Skatoties plašāk, Latvijas zinātnei ir ievērojams potenciāls. Mēs spējam radīt produktus un pakalpojumus, kas ir pieprasīti ārvalstīs – sākot no stādiem eksportam, līdz zināšanu un tehnoloģiju pārnei. Latvijas valsts meži, meža zinātnes institūts “Silva”, zinātniskais institūts BIOR un citi institūti jau šobrīd eksportē savas zināšanas, un nesen arī LLKC noslēdza sadarbības līgumu ar Uzbekistānu, apliecinot, ka Latvijas ekspertīze ir konkurētspējīga un starptautiski novērtēta.

– Lauksaimniecības tēmas jums ir tuvas un pazīstamas, vai jums pašam ir saistība ar lauksaimniecību?

– Esmu no laukiem – no Pūres, nāku no uzņēmēju ģimenes, kas nodarbojas ar dārzkopību, ēdināšanu –, mani vecāki kļuva sava reģiona uzņēmējdarbības līderiem. Pats arī pirms studijām jurisprudencē lasīju aronijas, ērkšķainās cidonijas – ir izveidojies priekšstats par lauksaimnieka maizi. Kamēr darbojos izglītības sektorā, attīstība lauksaimniecībā noritējusi strauji. Šodien saimniekam vienlaikus jābūt kā uzņēmējam, kurš pārzina dažāda sfēras, personāla vadību, nodokļu jautājumus, iepirkumus, pārdošanas aspektus – pārrunu vešanu, jāprot vērtēt un jānovērs riski. Līdz ar to izglītības, mācību loma pieaug, pieaug arī nozares prestižs. LL

1. attēls. Audzēkņu skaits dažādās lauksaimniecības izglītības programmās Latvijā (1.–4. kurss kopā), 2020–2024